

До разової спеціалізованої вченої ради ДФ 110.081.2026, утвореної
рішенням Вченої ради Одеського національного університету імені І.І.
Мечникова від 26.05.2026 року (протокол № 10)

В І Д Г У К

**офіційного опонента Гуржія Тараса Олександровича на дисертаційну
роботу Заліпаєва Юрія Валерійовича «Захист права інтелектуальної
власності заходами адміністративної відповідальності», подану на
здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право»
галузі знань 08 «Право»**

Актуальність обраної теми. Дисертаційне дослідження Ю.В.Заліпаєва присвячене актуальній сьогодні проблемі – адміністративно-правовим заходам захисту права інтелектуальної власності. Не зважаючи на той факт, що адміністративно-правовий захист вивчається та є предметом багатьох досліджень, в межах теорії адміністративного права це питання залишається дискусійним, особливо в умовах вдосконалення і систематизації законодавства України про адміністративну відповідальність. Відповідно, дискусійність підходів до визначення і розуміння адміністративно-правового захисту перекидається і на сферу захисту права інтелектуальної власності. В навчально-методичних же джерелах з адміністративно-деліктного права про захист права інтелектуальної власності згадують фрагментарно, без детальної характеристики його особливостей. Отже, рецензована робота є актуальною, а фактори, які про це свідчать, наступні:

- розвиток відносин інтелектуальної власності в Україні та світі суттєво впливає не тільки на зміст і форми здійснюваної владної діяльності всіх суб'єктів публічного управління, серед яких особливе місце займають органи адміністративно-юрисдикційної діяльності, а і на систему адміністративно-правових заходів їх захисту, адже система цивільно-

правового захисту прав інтелектуальної власності неспроможна самотійно (без підтримки інших галузей права) вирішувати проблеми, що постійно виникають у цій сфері;

- реформування адміністративно-деліктного права, що, по-перше, обумовлено реформою адміністративного права, в ході чого відбувається перегляд засад функціонування адміністративного права як галузі права України, її системи та зв'язків між елементами системи адміністративного права, по-друге, розробка проєкту нового кодифікованого нормативно-правового акту у сфері адміністративної відповідальності. У зв'язку із цим, адміністративно-деліктне право та законодавство потребують переосмислення не тільки на теоретичному рівні, а й на рівні правового регулювання, в тому числі з питань захисту права інтелектуальної власності;

- наявність суперечливих думок науковців, що представлені в комплексних адміністративно-правових дослідженнях, присвячених проблемам адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері інтелектуальної власності (наприклад, дискусії щодо кількості адміністративних проступків, які слід визнавати правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності, дискусії щодо характеристики складу таких правопорушень і ін.). До того ж, право інтелектуальної власності досліджувалась в адміністративному праві в основному як об'єкт адміністративно-правового регулювання чи адміністративно-правового забезпечення, тоді як лише поодинокі комплексні праці, присвячені дослідженню системи адміністративно-правового захисту права інтелектуальності, включаючи і заходи адміністративної відповідальності;

- у зв'язку з тим, що категоріальний апарат адміністративного права суттєво змінюється та оновлюється, питання вдосконалення інструментів наукового пізнання в дослідженнях адміністративно-правових явищ, набуває значної актуальності, адже, наприклад, в спеціальній літературі відсутня чітка науково-обґрунтована позиція щодо співвідношення понять «адміністративно-правовий захист», «адміністративно-правова охорона»,

«захист заходами адміністративної відповідальності», «охорона заходами адміністративної відповідальності», «адміністративно-деліктний захист» і «адміністративно-деліктна охорона», в тому числі, коли мова йде про захист чи охорону права інтелектуальної власності.

Ці та багато інших проблемних питань свідчать про актуальність теми дисертації для розвитку науки адміністративного права, її своєчасність для вдосконалення адміністративно-деліктного законодавства та правозастосовної діяльності суб'єктів, що вправі притягувати правопорушників до адміністративної відповідальності.

Таким чином, захист права інтелектуальної власності заходами адміністративної відповідальності є актуальним предметом теоретико-правового дослідження.

Дисертаційне дослідження Ю. В. Заліпаєва є затребуваним як з позицій правової науки, так і з точки зору практичної діяльності, спрямованої на удосконалення чинної нормативно-правової бази.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Робота, запропонована здобувачем, характеризується системним підходом до предмету дослідження. Структурно дисертація складається зі вступу, трьох розділів, які містять 9 підрозділів, висновків та списку використаних джерел. Структура повністю відповідає цілям і завданням дослідження, дозволяє послідовно розглянути всі проблеми, визначені автором. Обґрунтованість положень, сформульованих у дисертації, підтверджується також критичним аналізом наявних літературних джерел юридичного спрямування з проблем науки адміністративного права.

Високий ступінь наукової обґрунтованості результатів виконаного дослідження забезпечено також використанням відповідних наукових методів, що дозволило здобувачеві сформулювати ряд важливих наукових положень, висновків та рекомендацій. Зокрема, завдяки використанню діалектичного методу наукового пізнання була досліджена інтелектуальна

власність як об'єкт адміністративно-правового регулювання, підстави і порядок застосування адміністративної відповідальності до порушників права інтелектуальної власності, а також були визначені перспективи розвитку даних адміністративно-правових явищ у майбутньому (розділ 1, 2 і 3). Порівняльно-правовий метод використовувався: для порівняння публічно-правового і приватноправового, цивільно-правового і адміністративно-правового захисту права інтелектуальної власності (підрозділ 1.1); для порівняння примусових та непримусових адміністративно-правових заходів, а також заходів адміністративної відповідальності, адміністративного попередження і припинення (підрозділ 1.2); для виявлення позитивного правотворчого і правозастосовного досвіду країн ЄС (підрозділи 3.1 і 3.2). Системно-структурний метод було використано при характеристиці юридичного складу адміністративного правопорушення, що посягає на право інтелектуальної власності (підрозділи 2.1 і 2.2), а також для визначення структури провадження у справах про адміністративні правопорушення (підрозділ 2.3). Історико-правовий метод використовувався для визначення етапів розвитку адміністративно-деліктного законодавства у сфері захисту права інтелектуальної власності (підрозділ 1.4), а також для виділення та характеристики основних історично-сформованих напрямів наукової думки про адміністративну відповідальність за порушення у сфері інтелектуальної власності (підрозділ 1.3). Синтез, аналіз, індукція і дедукція, як загальнологічні прийоми дослідження, були використані для розкриття змісту понять «інтелектуальна власність», «заходи адміністративної відповідальності», «адміністративне правопорушення», «склад адміністративного правопорушення», «провадження в справах про адміністративні правопорушення» (підрозділи 1.1, 1.2, 2.1, 2.2 і 2.3).

Висновки, зроблені у дисертації, здатні суттєво покращити результати досліджень адміністративно-деліктних правових явищ, які будуть максимально ефективно захищати право інтелектуальної власності заходами адміністративної відповідальності.

Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації не викликає сумнівів. Положення дисертації ґрунтуються на теоретичних дослідженнях, висновки є достовірно обґрунтованими та базуються на теоретичних судженнях автора і матеріалах практики.

Наукова новизна одержаних результатів дисертації визначається тим, що вона є одним із перших комплексним дослідженням, яке присвячене аналізу особливостей захисту права інтелектуальної власності заходами адміністративної відповідальності, розробці на підставі сучасних досягнень теорії адміністративного права ефективної системи адміністративно-правового захисту права інтелектуальної власності, а також вдосконаленню на цій підставі положень адміністративно-деліктного законодавства.

Дисертант проаналізував значний масив спеціальної наукової правової літератури, яка присвячена проблемним питанням адміністративно-правового захисту права інтелектуальної власності та особливостям притягнення осіб до адміністративної відповідальності за вчинення правопорушень у сфері інтелектуальної власності. Тема дисертації дозволила здобувачу звернути увагу, по-перше, на проблеми теоретичного характеру, які довгі роки залишаються невирішеними та дискусійними в теорії адміністративного права, по-друге, на недоліки адміністративно-деліктного правового регулювання, що встановлює підстави та порядок притягнення осіб до адміністративної відповідальності за порушення права інтелектуальної власності.

Характерною рисою дисертаційного дослідження є його теоретико-прикладна спрямованість. Висвітлені автором пропозиції можуть бути застосовані у: науково-дослідній сфері – при проведенні наукових семінарів, наукових досліджень; правотворчості – для підготовки пропозицій до діючого адміністративно-деліктного законодавства України з питань захисту права інтелектуальної власності; правозастосовній діяльності – з метою вдосконалення діяльності адміністративно-юрисдикційних органів, які вправі

накладати адміністративні стягнення на порушників права інтелектуальної власності; навчальному процесі – під час підготовки навчальної літератури, навчальних програм, навчально-методичних матеріалів, при викладанні лекцій, під час проведення семінарських і практичних занять з дисциплін «Адміністративне право України», «Адміністративно-деліктне право» тощо.

Заслуговують на увагу наступні положення дисертації.

Так, на підставі аналізу наукових джерел, які присвячені адміністративно-правовій проблематиці, здобувач запропонував визначити адміністративно-правовий захист права інтелектуальної власності як систему обмежувальних заходів, які застосовуються до суб'єктів права інтелектуальної власності та порушників вимог законодавства про інтелектуальну власність, уповноваженими на те суб'єктами публічного управління на підставі та у відповідності до вимог адміністративного законодавства з метою: попередження можливих шкідливих наслідків у сфері відносин інтелектуальної власності; припинення діянь, що порушують вимоги законодавства про інтелектуальну власність; притягнення винних осіб до адміністративної відповідальності (с. 125 дис.). Адміністративно-деліктний правовий захист права інтелектуальної власності здобувач визначає як систему адміністративних санкцій, що застосовуються до порушників вимог законодавства про інтелектуальну власність, уповноваженими на те суб'єктами адміністративно-юрисдикційної діяльності (суб'єктами адміністративного розслідування та суб'єктами адміністративної юрисдикції) на підставі та у відповідності вимог КУпАП з метою забезпечення провадження в справах про адміністративні правопорушення та притягнення винних осіб до адміністративної відповідальності (с. 125 дис.).

Заслуговують на увагу думки здобувача, в яких він обґрунтовує, що до спеціальних ознак, які характеризують провадження в справах про адміністративні правопорушення в сфері інтелектуальної власності, відносяться: 1) воно здійснюється виключно у формі звичайного провадження; 2) можливість, а в деяких випадках, необхідність використання

заходів забезпечення адміністративного провадження, зокрема: адміністративне затримання, огляд речей, вилучення речей та документів; 3) широке коло суб'єктів, що вправі складати протокол про адміністративне правопорушення: а) посадові особи органів Національної поліції; б) посадові особи центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного контролю за додержанням законодавства про захист прав споживачів; в) посадові особи органу управління кінематографією; г) посадові особи Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення; ґ) посадові особи центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику; д) державні інспектори з питань інтелектуальної власності; е) державні інспектори сільського господарства; 4) єдиним суб'єктом, який вправі розглядати справи про адміністративні правопорушення, є суд; 5) провадження забезпечується нормами адміністративно-деліктного законодавства та нормами спеціального законодавства, а саме, нормами законодавства про інтелектуальну власність (коли мова йде про фаховість судді та розгляд ним справи по суті); всі три види постанов по справі, які передбачені ст. 284 КУпАП, можуть виноситись судами в справах про адміністративні правопорушення в сфері інтелектуальної власності; постанова по справі оскаржується в порядку адміністративного судочинства в апеляційні суди; виконання постанов відбувається на загальних підставах, які передбачені главами 25, 27 і 29 КУпАП, та стосуються накладення адміністративного штрафу, як основного стягнення, та конфіскації предмету, як додаткового стягнення (с. 187-188 дис.).

Слушним є висновок здобувача про те, що сучасна модернізація суспільних відносин має привести до формування більш дієвого адміністративно-правового регулювання, змістовним ядром якого стане не лише притягнення до адміністративної відповідальності, а і забезпечення реальних гарантій здійснення права на інтелектуальну творчу діяльність і використання її результатів, а також належний захист майнових і немайнових

інтересів правовласників. Визначальними орієнтирами такого оновлення виступають: 1) євроінтеграційний курс, що вимагає гармонізації підходів із правом ЄС, підвищення ефективності та пропорційності правозастосування, посилення міжвідомчої координації (зокрема з митними й правоохоронними органами); 2) цифровізація суспільних відносин, яка потребує нормативного закріплення електронних доказів і процедур роботи з ними, а також уточнення складів проступків з урахуванням онлайн-способів порушення та їх транскордонного характеру (с. 240 дис.).

Здобувачем розроблено й інші положення, які є новими та важливими для подальшого розвитку науки адміністративного права.

У цілому дисертація носить завершений характер, мета дослідження досягнута, завдання роботи виконані.

Повнота викладу наукових положень дисертації в опублікованих працях. Ступінь обґрунтованості в опублікованих здобувачем працях наукових положень і висновків, сформульованих у дисертації, є належним. Вони відповідають темі дисертації та розроблені на високому науково-теоретичному рівні з урахуванням виявлених проблем правозастосування. Основні положення та результати дисертації відображено у наукових публікаціях та апробовані на науково-практичних конференціях. Зокрема, положення та результати дисертації відображені у 4 наукових статтях, які опубліковані у виданнях, що визнані як фахові з юридичних наук, а також у 4 тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Оцінюючи належним чином зміст дисертаційного дослідження, вважаємо необхідним надати ряд зауважень щодо положень роботи, які потребують уточнення. Крім того, окремі зауваження стосуються спірних питань і потребують від дисертанта, як вбачається, додаткової аргументації.

1. Висвітлюючи та обґрунтовуючи в підрозділі 1.2 дисертації місце адміністративної відповідальності у системі адміністративно-правових заходів захисту права інтелектуальної власності в Україні здобувач

торкається також питання визначення заходів адміністративного примусу. Теорія адміністративного права та положення національного законодавства (наприклад, Закон України «Про Національну поліцію») суперечливо висвітлюють питання як визначення, так і структури заходів адміністративного примусу. Хотілося б почути від здобувача його власне бачення як самих проблем у окресленій сфері, так і шляхів їх вирішення.

2. У рубриці «Наукова новизна одержаних результатів» здобувач стверджує, що уперше в дисертації було запропоновано визначення заходів адміністративного примусу та заходів адміністративної відповідальності як систему обмежувальних заходів, що, на думку здобувача, дозволило уникнути теоретичних протиріч, породжених змістовним співвідношенням понять «заходи примусу», «примусові заходи», «заходи попередження», «превентивні заходи» та «адміністративні санкції» (с. 19 дис.). Чим було обумовлене використання в роботі поняття «обмежувальні заходи» при характеристиці заходів адміністративного примусу, що застосовуються у сфері захисту права інтелектуальної власності?

3. В підрозділі 1.4 дисертації здобувач робить розгорнутий аналіз історії розвитку адміністративно-деліктного законодавства з питань захисту права інтелектуальної власності заходами адміністративної відповідальності. Перша стаття, яка з'явилась в КУпАП та передбачала відповідальність за порушення у сфері інтелектуальної власності, була стаття 51-2. Вона є основною статтею, яка без заперечень всіма адміністративістами відноситься до правопорушень, що посягають на сфері права інтелектуальної власності. Ця стаття за останні тридцять років неодноразово змінювала свою назву та зміст.

Хотілося б почути від здобувача аргументовану відповідь на питання – Чим були обумовлені такі зміни і чи відповідає сучасний зміст даної статті всім потребам сьогодення?

4. В підрозділі 2.1 дисертації достатньо повно розкриті особливості суб'єкта складу адміністративних правопорушень, які посягають на право

інтелектуальної власності. Втім, в науковій літературі виділяється таке поняття як «особливий суб'єкт адміністративної відповідальності», до яких відносять і неповнолітніх осіб у віці від 16 до 18 років. У зв'язку із цим, до здобувача виникає наступне питання – Чи може бути суб'єктом адміністративної відповідальності за порушення в сфері інтелектуальної власності неповнолітня особа?

5. Порядку притягнення осіб до адміністративної відповідальності за вчинення правопорушень у сфері інтелектуальної власності здобувач приділив лише підрозділ 2.3 дисертації. Вважаємо, що на сучасному етапі розвитку адміністративно-деліктного законодавства важливо було більш детально зупинитись на характеристиці особливостей провадження у справах про адміністративні правопорушення, які посягають на право інтелектуальної власності (тобто приділити цьому питанню більше уваги ніж один підрозділ дисертації, виділивши проблеми, що виникають на кожній із стадій провадження, та шляхи їх можливого вирішення), адже всупереч існування норм КУпАП, що встановлюють такий порядок, вони не завжди реалізуються на практиці.

ВИСНОВОК

Зміст дисертаційної роботи висвітлений достатньо повно, виклад запропонованих в роботі положень базується на ґрунтовному опрацюванні літературних джерел з проблематики дисертаційного дослідження. Автор сформулював свої висновки, які здатні стати значним внеском у розвиток вітчизняної науки адміністративного права. В цілому дисертація Ю. В. Заліпаєва є самостійним, завершеним науковим дослідженням, яке присвячене захисту права інтелектуальної власності заходами адміністративної відповідальності.

Підсумовуючи, слід зазначити, що дисертація відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах),

затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 261 від 23 березня 2016 р., Наказу Міністерства освіти та науки України від 12 січня 2017 р. Про затвердження Вимог до оформлення дисертації, Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р., а її автор – Заліпаєв Юрій Валерійович – заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

Завідувач кафедри адміністративного,

фінансового та інформаційного права

Державного торговельно-економічного університету,

доктор юридичних наук, професор

Тарас ГУРЖІЙ

засвідчую
Підпис Гуржій Тарас
Начальник Відділу кадрів Н. Шевченко